

PAPER DETAILS

TITLE: Hüzün Turizmi Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz

AUTHORS: Filiz ÖZDEMİR,Tolga Fahri ÇAKMAK

PAGES: 389-406

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2090398>

Hüzün Turizmi Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz

Filiz Özdemir^{1*} Tolga Fahri Çakmak²

¹ Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak, Türkiye, fillizozdemir@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8525-2535

² Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Karadeniz Ereğli Turizm Fakültesi, Zonguldak, Türkiye, tolgafahricakmak@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7952-1102

Öz

Bu çalışmanın amacı, alan yazında “Hüzün Turizmi” olarak tanımlanan özel ilgiye dayalı turizm türünün, akademik çalışmalarda nasıl ve hangi kavramlar ile tanımlandığının araştırılmasıdır. Araştırmanın evrenini; 2000- 2021 yılları arasında Türkiye’de ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanan çalışmalar, konu ile ilgili yazılmış tezler ve kongre bildirileri oluşturmaktadır. Bu kapsamda “Google Akademik, TR Dizin ile Ulusal Tez Merkezi”nde ulaşılabilen 14 lisansüstü tez, 40 makale ve Türkiye’deki kongrelerde sunulan konuya ilişkin 6 bildiri (tebliğ) olmak üzere toplamda 60 yayın değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Hüzün turizmine yönelik gerçekleştirilen araştırmaların literatür taraması için ikincil kaynaklardan veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler çeşitli parametreler çerçevesinde analiz edilerek çalışmaların; yayımlandığı yıllar, anahtar kelimeler, kavramsal ve görgül olma durumları, araştırma türü, veri toplama ve veri analiz yöntemleri ile yazarların sayılarına ilişkin dağılımı incelenmiştir. Araştırma neticesinde elde edilen analize göre çalışmaların ilk olarak 2006 yılında başladığı, 2017 yılı itibariyle artış gösterdiği tespit edilmiştir. Yüzde ve frekans analizi üzerinden değerlendirilen anahtar kelimelerde ise “Savaş Alanları Turizmi” anahtar kelimelerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Araştırmalar çok yazarlılık açısından incelendiğinde çoğunluğunun iki yazarlı çalışmalardan oluştuğu belirlenmiştir. Bu çalışmalar araştırma yöntemine göre değerlendirildiğinde tezlerde nicel yöntem tercih edilirken makale ve bildirilerde ise ağırlıklı olarak nitel yöntemin tercih edildiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hüzün Turizmi, Dark Turizm, Bibliyometrik Analiz

A Bibliometric Analysis on Sadness Tourism

Abstract

The aim of this study is to investigate how and with what concepts the alternative type of tourism, which is defined as "Sadness Tourism" in the field article, is defined in academic studies. The universe of research; between 2000 and 2021, studies published in national and international journals in Turkey constitute thesis and congress papers written on the subject. In this context, 60 publications, including 14 postgraduate theses, 40 articles and 6 communiqués (communiqués) on the subject presented in the congress in Turkey, which can be accessed in “Google Academic, TR Directory and National Thesis Center” were evaluated. Data collection method from secondary sources was used for literature review of researches on sadness tourism. The data obtained were analyzed within the framework of various parameters and the distribution of the studies related to the years of publication, distribution of keywords, distribution of conceptual and etiquette situations, distribution of research type, data collection and data analysis methods and distribution of the authors' numbers were examined. According to the analysis obtained as a result of the research, it was determined that the studies first started in 2006 and increased as of 2015. In the keywords evaluated on percentage and frequency analysis, it is seen that the keywords "Battlefield Tourism" come to the fore. When the researches were examined in terms of multi- authorship, it was determined that the majority consisted of two-author studies. When these studies were evaluated according to the research method, quantitative methods were preferred in the thesis, while qualitative method was preferred predominantly in articles and papers.

Keywords: Sadness Tourism, Dark Tourism, Bibliometric Analysis

Önerilen Atıf/Suggested Citation

Özdemir, F.ve Çakmak, T. F. (2022). Hüzün Turizmi Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 389-406.

**Sorumlu yazar e-posta: fillizozdemir@gmail.com

© 2022 Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi

Araştırma Makalesi

Cilt 6, Sayı 2, 2022
ss. 389-406

Gönderim : 19.11.2021
1. Düzeltme: 04.02.2022
2. Düzeltme: 26.02.2022
3. Düzeltme: 14.03.2022
Kabul Tarihi: 22.05.2022

Research Article

Vol 6, No 2, 2022
pp. 389-406

Received : 19.11.2021
Revision1: 04.02.2022
Revision2: 26.02.2022
Revision3: 14.03.2022
Accepted: 22.05.2022

GİRİŞ

Post-modernizmle birlikte gelişen kitle iletişim araçlarının, ulusları derinden sarsan olayları kamuoyuna duyurmasıyla bilinç düzeyi artan katılımcılar, trajedilerin yaşandığı yerlere ziyaretler gerçekleştirmiştir. Temelinde trajik olayları barındıran ve sahip olduğu yaklaşımlar doğrultusunda farklı kategorilerde gerçekleştirilen bu ziyaretler Hüzün Turizmi alanının gelişmesine zemin hazırlamıştır. Yaşanılan gelişmeye paralel olarak alana dair Foley ve Lennon'ın (1996) "geçmişte meydana gelen trajik olayların turizm amaçlı kullanılması" şeklinde yaptıkları tanımla hüzün turizmi ilk kez alan yazında yerini almıştır (Alaeddinoğlu ve Aliağaoğlu, 2007). Bu tanımlamayla birlikte son çeyrek yüzyıla damgasını vuran olaylar turizm davranışına ilişkin eğilimleri şekillendirerek, alana küresel ölçekte dinamizm kazandırmıştır. Savaş, trajik ölüm, keder ve felaketle ilişkili olan destinasyonlara seyahat etmede yaşanan hareketlilik, 21. yüzyılın başlarında akademik araştırmalarda da büyük oranda artışa neden olmuştur (Powell ve Iankova, 2016). Bu durum bir taraftan söz konusu yazında terminolojik olarak alt kategorileri oluştururken diğer taraftan da alanı kendi içinde multidisipliner bir yapıya dönüştürmüştür. Hajduk'ın (2017) ifadesiyle bu tür durumlarda çalışma alanının gelişimini, ana eğiliminin analizini ve ilgili alanın tanımlanmasını yapabilmek için bibliyometrik yöntemler tercih edilmektedir. Bibliyometrik yöntemlerin ilk kez turizm yazınında tercih edilmesinde ise alanın bir disiplin olarak kabul görmesi, bilim insanlarının literatüre sağladıkları katkıların incelenmesine duyulan ilgi ve bu performansların değerlendirilmesinin etkili olduğu düşünülmektedir (Hall, 2011).

Benzer bir bakış açısıyla Kozak'ın (1996) "1952- 1995 yılları arasında "lisansüstü tezlere yönelik" ortaya koyduğu "Türkiye Turizm Tezleri Bibliyografyası" adlı eseri turizm alanındaki ulusal bibliyometri araştırmalarının temelini oluşturmuştur. Bu bilgiler ışığında araştırmacılar, belirli kıstaslar ile alanda yaşanan değişimi haritalamak üzere, bibliyometrik yaklaşımları tercih etmeye başlamıştır. Belirli bir alana ilişkin çalışmalarda bibliyometrik yaklaşımların tercih edilmesindeki temel amaç bilimsel çalışmaların boyutları hakkında tartışmayı teşvik ederek, ilgili alanın gelişim süreci ve üretkenliği adına bir ölçüt kazandırmaktır (Moed, Luwel ve Nederhof, 2002). Benzer şekilde Hussain ve arkadaşları (2011) bibliyometrik analizin, bir disiplinde ya da bilim dalında gerçekleştirilen araştırmaların profilini görüntülemeyi amaçlayan, bilimsel bilgi üretiminin sistemli bir şekilde gelişiminin, ağırlık noktasının ve eksikliğinin belirlenmesinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu bilgilerden yola çıkarak Türkiye' deki potansiyel destinasyonların yeterli oranda pazarlanabilmesi için yıllar içerisinde hüzün turizmi enformasyon alanında pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen, ulusal yazında tanım ve kavram birliğinin sağlanması açısından bibliyometrik analiz ihtiyacının olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda söz konusu alanla ilgili akademik yayınlarda yapılan araştırmalar görüntülenerek, alanın odak noktasının ve eksikliğinin ne olduğu, bilgi sürecinin nasıl şekillendiği ve mevcut araştırmaların sürdürülebilirliği için gerekli stratejilerin görüntülenmesi hedeflenmektedir. Çalışmanın ilk adımında akademik yazında ölüm

orijinli seyahatler çerçevesinde gelişim gösteren hüznün turizmi alanına ait araştırmalar, terminolojik ve tanım tipolojileri olmak üzere iki ayrı perspektiften ele alınarak derlenmiştir. İkinci adımda ise alanın enformasyon sürecini ve değişimini görüntülemek üzere bibliyometrik yaklaşım tercih edilmiştir. Bu kapsamda 2000-2021 yılları arasında hüznün turizmine ilişkin Türkçe dilinde gerçekleştirilmiş çalışmalar evren olarak seçilmiştir. Bibliyometrik analiz sonucunda belirli kıstaslar üzerinden değerlendirilerek üretilen bilginin alan yazında yapılacak diğer çalışmalara rehberlik edeceği düşünülmektedir.

Kavramsal Çerçeve

Hüznün Turizmi Kavramı

Tarihi geçmişi toplu idam törenlerinin yaşandığı Roma gladyatör oyunlarına kadar uzanan hüznün turizmini (Stone ve Sharpley, 2008) Tunalı (1993) ile Kılıç ve Akyurt, (2011: 210) “*katarsis*” kavramı ile ilişkilendirmişlerdir. Antik Grek Felsefesi’nde ilk kez Aristoteles’in, trajedinin seyirci üzerindeki etkisini anlamak maksadıyla ortaya koyduğu “*Poetika*” adlı tragedyasında zikrettiği bu kavram “ıstırap, korku ve dehşet duyguları” aracılığıyla oluşan bir arınma yöntemi olarak bilinmektedir (aktaran Duman, 2020: 74). Aristoteles’in, tartışılan bu trajik arınma teorisini Freud psikanalitik yöntemle yeniden yorumlayarak “geçmiş ilişkisel dinamiklerle bastırılmış duyguların yeniden canlandırılması” şeklinde ifade etmiştir (Turri, 2015). Bu bilgiler ışığında tarih, felsefe, sosyoloji, psikoloji, davranış bilimleri gibi birçok bilim dalıyla entegre olan ve ölüm orijini üzerine şekillenen hüznün turizmi, diğer turizm türlerinden farklı motivasyonlara sahip olduğundan alan yazında farklı kavram ve tanım tipolojisiyle ifade edildiği görülmektedir. Bu çerçevede hüznün turizmine ilişkin çalışmaları kavramsal ve tanımsal açıdan inceleyen araştırmalar yer almaktadır.

Bu noktada ilk terminolojinin Rojek (1991) tarafından çok sayıda insanın ani ve şiddetli olaylar sonucu yaşamını yitirdiği yerlere yaptıkları ziyaretleri ifade eden “*Black-Spots*” kavramıyla alan yazına kazandırıldığı görülmektedir. Yaşanan gelişme doğrultusunda bu seyahatler için Foley ve Lennon (1996) “*Dark Tourism*” kavramını kullanırken, Seaton (1996) ise bunu “*thanatopsis*” olgusuyla ilişkilendirdiği “*thanatourism*” kavramı ile açıklamaya çalışmıştır.

Benzer şekilde “*Savaş Turizmi*” (Doğaner, 2006; Smith, 1998); “*Trajik Turizm*” (Lippard, 1999); “*Hastalıklı Turizm*” (Blom, 2000); “*Cezaevi Turizmi*” (Strange ve Kempa, 2003; Yılmaz, 2009); “*Korku Turizmi*” (Bristow ve Newman, 2005); “*Keder Turizmi*” (Alaeddinoğlu ve Aliağaoğlu, 2007; O’Neill, 2002; Sharpley, 2005; Slayton, 2006); “*Travma Turizmi*” (Clarke, 2010); “*Savaş Alanı Turizmi*” Atay ve Yeşildağ, 2010; Dunkley, 2011); “*Ölüm Turizmi*” (Kaya, 2006; Miller ve Gonzalez, 2013); “*Dark Turizm*” (Foley ve Lennon, 1996; Kama ve Kozak, 2016; Kozak ve Bahçe, 2012); “*Hüznün Turizmi*” (Akyurt Kurnaz vd., 2013; Birdir vd., 2015; Kılıç ve Akyurt, 2011; Kılıç ve Sop, 2011; Yırık ve Seyitoğlu, 2014); Kara Turizm” (Yıldız vd., 2015); “*Karanlık Turizm*” (Çetinsöz, 2017) gibi araştırmalar da alan yazında terminolojik açıdan ele alınan diğer çalışmalardır. Bu terimleri tanım tipolojileri çerçevesinde açıklayan araştırmalar ise şu şekildedir:

“Dark Tourism” Foley ve Lennon’ın (1997) anma veya eğlence için ölümle ilişkili yerlere yapılan ziyaretler; Preece ve Price’ ın (2005) felaket ve insanlığa karşı işlenen suçlarla ilişkili bölgelere yapılan yolculuk; Robb (2009) şiddetin ana çekim noktası olduğu yerlere yönelik geziler; Stone’nun (2006) görünüşte ürkütücü bulunan sitelere seyahat etme hareketi; Tarlow’un (2005) ise trajedilerin ya da tarihsel olarak kayda değer ölümlerin meydana geldiği destinasyonlara gerçekleştirilen seyahatler” şeklinde yaptıkları tanımla literatürde yerini almıştır (Akyurt Kurnaz ve Kılıç, 2020).

“Morbid Tourism” Blom’un (2000) “toplumu etkileyen ölümlerin yaşandığı destinasyonlara yönelik gerçekleştirilen turizm deneyimleri”; “Black Spot Tourism” Rojek’ in (1991) “ünlü kişilerin veya çok sayıda insanın ani ölümlere maruz kaldığı mekanlara gerçekleştirilen ziyaretler”; “Thanatourism” Seaton’ın (1996) “Thanatopsis” düşüncesinden yola çıkarak “ölümle, gerçek ya da sembolik olarak karşılaşma isteği tarafından motive edilen seyahatler; Dann ve Seaton’ un (2001) miras ve ölümle ilgili çekim merkezlerine yapılan yolculuklar; Knudsen’ in (2011) küresel olarak bilinen anma yerlerinin görülmesine ilişkin geziler, Johnston ve Mandelatrz (2016) ise ölüm ve felaketle ilgili bölgelerin ziyaret edildiği turizm türü” şeklinde çeşitli isimler tarafından tanımlanarak, alan yazına kazandırılmıştır.

“Hüzün Turizmi” Kılıç ve Akyurt (2011); Minić (2012) tarafından “içerisinde gönül üzgünlüğü olması nedeniyle, özel ilgi turizminin bir çeşidi” olarak; Kılıç ve Sop’ un (2011) çalışmalarında ise “tarihte yaşanmış savaşların gururu ve duygusal etkisiyle savaş alanlarına yapılan seyahatler” şeklinde ifade edilmiştir. Benzer şekilde Dale ve Robinson (2011); Dann ve Seaton (2001); Foley ve Lennon (1997); Smith ve Croy (2005); Wilson (2004) tarafından ise “ölüm, felaket, ıstırap, işkence ve keder öğelerini içeren destinasyonlara yapılan ziyaretler” şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Akyurt Kurnaz ve Kılıç, 2020: 5).

Bazı araştırmacıların ise hüzün turizmini farklı parametrelerle inceleyerek, (Kama ve Akoğlan Kozak, 2016: 245) toplumu etkileme derecesine göre (Miles 2002: dark and darker) “koyu ve daha koyu olan” şeklinde); mekânsal durumuna göre (Stone 2006: darkest- lightest “en koyudan en açığa” şeklinde); ölüm ve işkence gibi korkutucu olayları mekânlarla ilişkilendirme (Dann, 1998) “korku şehirleri, müzeler savaş ve afet alanları” şeklinde kategorize ettikleri belirlenmiştir.

Konuyu interdisipliner açıdan inceleyen çalışmalarda ise sosyolojik, psikolojik ve fizyolojik olmak üzere farklı motivasyonlara sahip olan, aynı zamanda “Ölüm ve Medikal Turizm” kapsamında incelenen bu turizm türünün de kendi içinde farklı kavramlarla ele alındığı görülmektedir.

Bu çerçevede “Ötenazi ve İntihar Turizmi” ne yönelik kavramların; “İntihar Turizmi” (Amujo ve Otubano, 2012; Andorno, 2013; Bowen ve Clarke, 2009; Cantrell vd., 2010; Dyer, 2003; Gauthier vd., 2014 ; Huxtable, 2009; Lewis, 2011; Müller- Busch vd., 2005; Srinivas, 2009); “Ötenazi Turizmi” (Annadurai, Danasekaran ve Mani, 2013; Lunt ve Jin, 2013; Masoud vd., 2013; Miller ve Gonzalez, 2013); “Yardımlı İntihar Turizmi” (Badulescu ve Badulescu, 2014; Higginbotham, 2011; Huxtable, 2009; Miller ve Gonzalez, 2013) şeklinde alan yazında hakim olduğu görülmektedir (Çoban vd., 2017).

Seaton' ın (2000) ifade ettiği üzere korku, empati, kültürel miras ve ölüme duyulan merakın, trajik olayların yaşandığı yerlere olan ilgiyi artırmasıyla oluşan motivasyonlar, bu turizm türünü diğer türlerden farklılaştırmaktadır. Ölümünün yaşandığı alanları ziyaret etmek eylemi ile ölüm orijini gerçekleştirilmek üzere yapılan seyahatlerin bu kapsamda alanın yapısını hem terminolojik açıdan hem de tanım tipolojisi açısından zenginleştirmektedir.

Bibliyometrik Analiz

Bibliyometri, etimolojik köken itibarıyla Latince "kitap" "anlamına gelen "biblio" Yunanca "biblion" ve Latince "metricus/ metrikos" "ölçü birimi" terimlerinin birleştirilmesiyle türetilmiştir (Sengupta, 1992: 76). Tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde istatistiksel çalışmalar sonucu Batı' da gelişmeye başlayan bibliyometri Egghe ve Rousseau (1990), ilk kez 1934 yılında Paul Otlet' in "*Traite De Documentation Le Livre Theorie Et Pratique*" eserinde yer almasına karşın Sengupta (1992), Frank Campbell' ın, istatistiksel yöntem kullanarak "konu dağılımına yönelik" gerçekleştirdiği ve 1896 yılında yayımladığı "*Theory of the National and International Bibliography*" "*Ulusal ve Uluslararası Bibliyografi Teorisi*" adlı eseri ilk bibliyometrik eser olarak kabul edilmektedir (aktaran Hood ve Wilson, 2001: 293).

Bilimsel verilerin numaralandırılmasına ve istatistiksel analizine dayanan bibliyometriyi, kavramsal olarak ilk kez Pritchard' ın (1969) "matematiksel ve istatistiksel metotların, iletişim ortamlarına uygulanması" şeklinde tanımlayarak "İstatistiksel Bibliyometri" terimini, 1923 yılında E. Wyndham Hulme' ün "*Statistical Bibliography in Relation to the Growth of Modern Civilization*" adlı çalışmasıyla alan yazına kazandırmasından dolayı "İstatistiksel Bibliyometri" kavramına bir alternatif olarak göstermiştir (Broadus, 1987; Hood ve Wilson, 2001).

Turizmin bir disiplin olarak kabul görmesiyle alan yazında akademik yayınların artması, bilginin düzenlenmesini ve denetlenmesini sağlamış; Hall' ın ifadesiyle (2011) bu durum turizmde bibliyometrik çalışmalara eğilimi gerekli kılmıştır. Yaşanılan gelişmeler ışığında turizm alanına katkı sağlamak üzere gerçekleştirilen bibliyometrik araştırmalar, 1990' lı yılların sonlarına doğru kendini göstermeye başlamıştır (Evren ve Kozak, 2014: 62). Alan çalışmalarında belirli özelliklerin incelenmesiyle bilimsel verilere ilişkin sonuçlar elde etmede kullanılan bibliyometri, çeşitli perspektiflerden incelenerek, farklı disiplinler tarafından uygulanırken, turizm alanında gerçekleştirilen bibliyometrik çalışmalarda da gelişme kaydedilmiştir.

Bibliyometrik analiz yönteminin turizm araştırmalarında kullanımının artış göstermesiyle birlikte bilgi nicel yönden incelenmiş; bilimsel bilgi ve politikalar, iletişim ölçümleri ve bilimsel etkinliklerin toplumsal etkileri göz önünde bulundurularak bibliyometrinin önem kazanmasına katkı sağlamıştır (Hall, 2011). Bu gelişmeden hareketle bilimsel bir alana ya da bir disipline ait geçmiş yıllarda gerçekleştirilen çalışmaların bilimsel sonuçlarını sentezlemek isteyen araştırmacılar, bibliyometriyi turizmin alt dallarına entegre etmişlerdir. Benzer şekilde literatürün gelişimi, güncel konu ve eğilimlerin belirlenmesine yönelik "makalelerin, bildirilerin ve lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi" türünde birçok çalışma yayımlanmıştır.

Bu kapsamda lisansüstü tezlere yönelik bibliyometrik çalışmalar incelendiğinde Gastronomi, Sürdürülebilir Turizm, Turizm Coğrafyası, Seyahat İşletmeciliği, Genel Turizm ve Turist Rehberliği alanlarına yoğunlaştıkları görülmektedir. Jafari- Aaser (1988); Meyer-Arendt (2000); Bao (2002); Meyer-Arendt ve Justice'in (2002) gerçekleştirdiği çalışmalar lisansüstü tezlere ilişkin ortaya konulan yabancı çalışmalar iken Aydın (2017); Nergiz (2014); Turan (2014); Şahin ve Acun (2015); Tekin (2016); İnce vd., (2017); Ayaz ve Türkmen (2018) ise lisansüstü tezlere yönelik ulusal anlamda bahsi geçen çalışmalardan bazılarıdır (Aksöz ve Yücel, 2020: 8).

Bildirilere yönelik bibliyometrik çalışmalar incelendiğinde ise; Barrios vd., (2008) "Turizm Psikolojisi"; Ruhanen vd., (2015) "Sürdürülebilir Turizm" Sanchez vd., (2017) "Şarap Turizmi"; Cheng vd., (2018) "Macera Turizmi" gibi alanlara ağırlık verilirken ulusal yazında ise Toksöz ve Birdir (2016) "Kültürel Miras"; Bayram vd., (2017) "Sürdürülebilir Turizm"; Aktaş-Alan ve Şen (2020) "Gastronomi Turizmi" gibi profili çıkarılan bu turizm türlerine yönelik gerçekleştirilen bibliyometrik analizde alanın sürdürülebilirliği esas amaç kapsamındadır (Düşmezkalender ve Metin, 2019; Yersüren ve Özel, 2020).

YÖNTEM

Borgman ve Furner'a (2002) göre birçok disiplinde tercih edilen bir analiz tekniği olan bibliyometri, belirli bir anabilim dalında yapılmış olan bilimsel çalışmaların yapılarını araştırmak maksadıyla kullanılmaktadır. Bu şekilde yazar, konu, atıf ve kaynaklar ile ilgili istatistiksel verilerin toplanması, bu istatistiksel veriler ışığında belirli bir alana ilişkin genel bir durum değerlendirmesi yapılabilmektedir (Çetinkaya Bozkurt ve Çetin, 2016). Böylece alan araştırmalarının düzeyine göre varyasyonunu tespit etmede, örüntülerin ve trendlerin belirlenmesi açısından yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak "Hüzün Turizmi" alanının gelişimini daha net görmek maksadıyla aşağıda belirtilen bibliyometrik parametreler çerçevesinde değerlendirmeye alınarak çalışmalar şu açıdan incelenmiştir;

- Çalışmaların yıllara ilişkin dağılımı
- Çalışmaların anahtar kelimelerine ilişkin dağılımı
- Çalışmaların kavramsal ve görgül olma durumuna ilişkin dağılımı
- Çalışmaların araştırma/ veri toplama ve veri analiz yöntemine ilişkin dağılımı
- Çalışmaların yazar sayılarına ilişkin dağılımı

Bu kapsamda "hüzün turizmi, keder turizmi, savaş turizmi, savaş alanları turizmi, ölüm turizmi, korku turizmi, terör turizmi, intihar turizmi, ötenazi turizmi, karanlık turizm" tarama terimlerinden yararlanılmıştır. Analiz sonucunda "Hüzün Turizmi" alanında üretilen enformasyonun çıkış noktasını, gelişimi ve genel profilini çizerek, bilim insanlarının alanı nasıl algıladığına dair bilgiler verilmiştir. Araştırma için gerekli verilerin elde edilmesinde öncelikli olarak ikincil kaynaklardan veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda 2000-2021 yılları arasında ulusal çalışmalarda "Hüzün Turizmi" alanına ilişkin gerçekleştirilen 14 lisansüstü tez, 40 makale ve 6 tebliğ olmak üzere toplamda 60 akademik araştırma bibliyometrik analiz yöntemiyle

incelenerek, alanının konumlandırılmasında uygulanan stratejiler üzerinde durulmuştur. Elde edilen veriler yüzde ve frekans analizi üzerinden değerlendirilerek, Microsoft Excel ve WordArt programında görselleştirilmiştir. Sonuçlar karşılaştırılarak analiz edilmiş, bulgulara objektif biçimde aktararak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde hüznün turizmi çerçevesinde ortaya konulan ulusal çalışmalara ilişkin bulgular yer almaktadır. İncelenen “Hüznün Turizmi” konulu 60 çalışmanın bibliyometrik analizi sonucunda şu temel bulgular elde edilmiştir;

Tablo 1. Çalışmaların Yıllara İlişkin Dağılımı

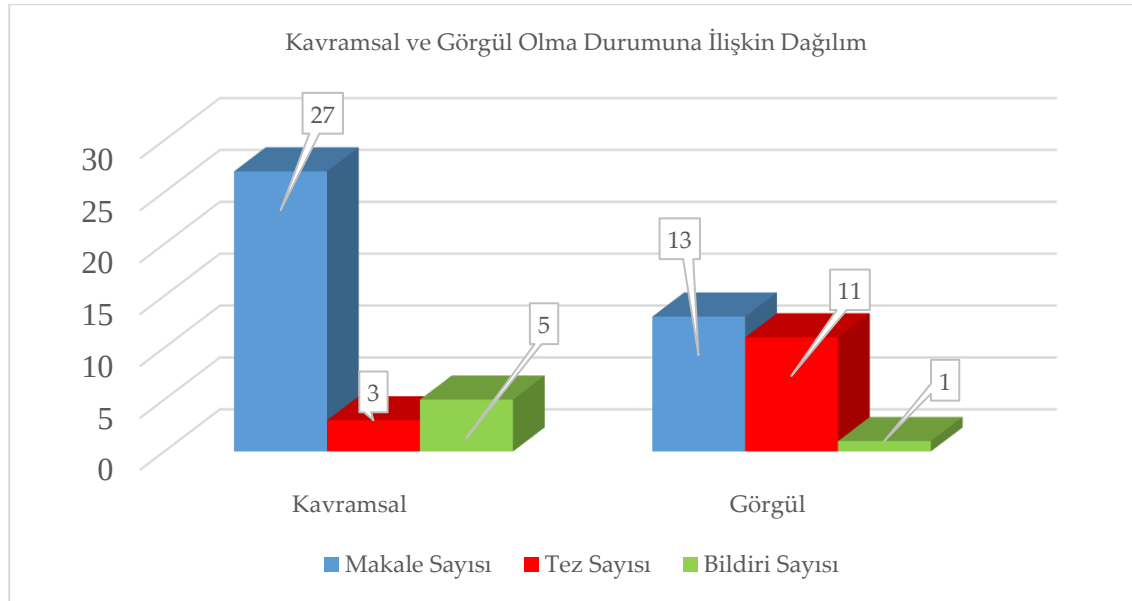
Çalışma Yılı	Makale Sayısı	Tez Sayısı	Bildiri Sayısı	Makale Yüzdesi	Tez Yüzdesi	Bildiri Yüzdesi
2006	0	1	0	0,0%	7,1%	0,0%
2007	1	0	0	2,5%	0,0%	0,0%
2008	0	1	0	0,0%	7,1%	0,0%
2009	0	0	0	0,0%	0,0%	0,0%
2010	1	1	0	2,5%	7,1%	0,0%
2011	2	0	1	5,0%	0,0%	16,7%
2012	0	1	0	0,0%	7,1%	0,0%
2013	1	1	0	2,5%	7,1%	0,0%
2014	1	1	0	2,5%	7,1%	0,0%
2015	3	0	0	7,5%	0,0%	0,0%
2016	5	2	0	12,5%	14,3%	0,0%
2017	8	2	1	20,0%	14,3%	16,7%
2018	7	1	2	17,5%	7,1%	33,3%
2019	2	1	2	5,0%	7,1%	33,3%
2020	9	1	0	22,5%	7,1%	0,0%
2021	0	1	0	0,0%	7,1%	0,0%
Toplam	40	14	6	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 1’de Hüznün Turizmi alanında gerçekleştirilen çalışmaların, yıllara ilişkin değerlendirmesi yapılmıştır. Dağılıma bakıldığında alan yazında hüznün turizmine ait ilk çalışma türünün 2006 yılında ortaya konulan lisansüstü tez çalışması olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgilerden hareketle son yıllarda hüznün turizmine yönelik ortaya konulan araştırmalarda 2017 yılı itibariyle makale, tez ve bildirilerde artış yaşandığı belirlenmiştir.

Şekil 1. Çalışmaların Anahtar Kelimelerine İlişkin Dağılımı

Şekil 1’de “Hüzün Turizmi” alanında gerçekleştirilen çalışmaların anahtar kelime kullanım durumlarına ilişkin bir değerlendirme yapılmış, toplamda 203 adet anahtar kelimeye ulaşılmış, benzer anahtar kelimeler ortak bir başlık altında tasniflenmiştir. Anahtar kelimelerin tekrarlanma sıklıklarına göre gerçekleştirilen içerik ve frekans analizi ile ulaşılan veriler Microsoft Excel programında sentezlenerek WordArt aracılığıyla kelime bulutu şeklinde görselleştirilmiştir. Araştırma neticesinde elde edilen bulgulara göre “Hüzün Turizmi” alanına ilişkin çalışmaların anahtar kelimeleri değerlendirildiğinde sıklıkla ele alınan konuların başında 48 anahtar kelime sayısı ile (%23,6) “Savaş Alanları Turizmi” başlığının dikkat çektiği görülmektedir.

Şekil 2. Çalışmaların Kavramsal ve Görgül Olma Durumuna İlişkin Dağılımı

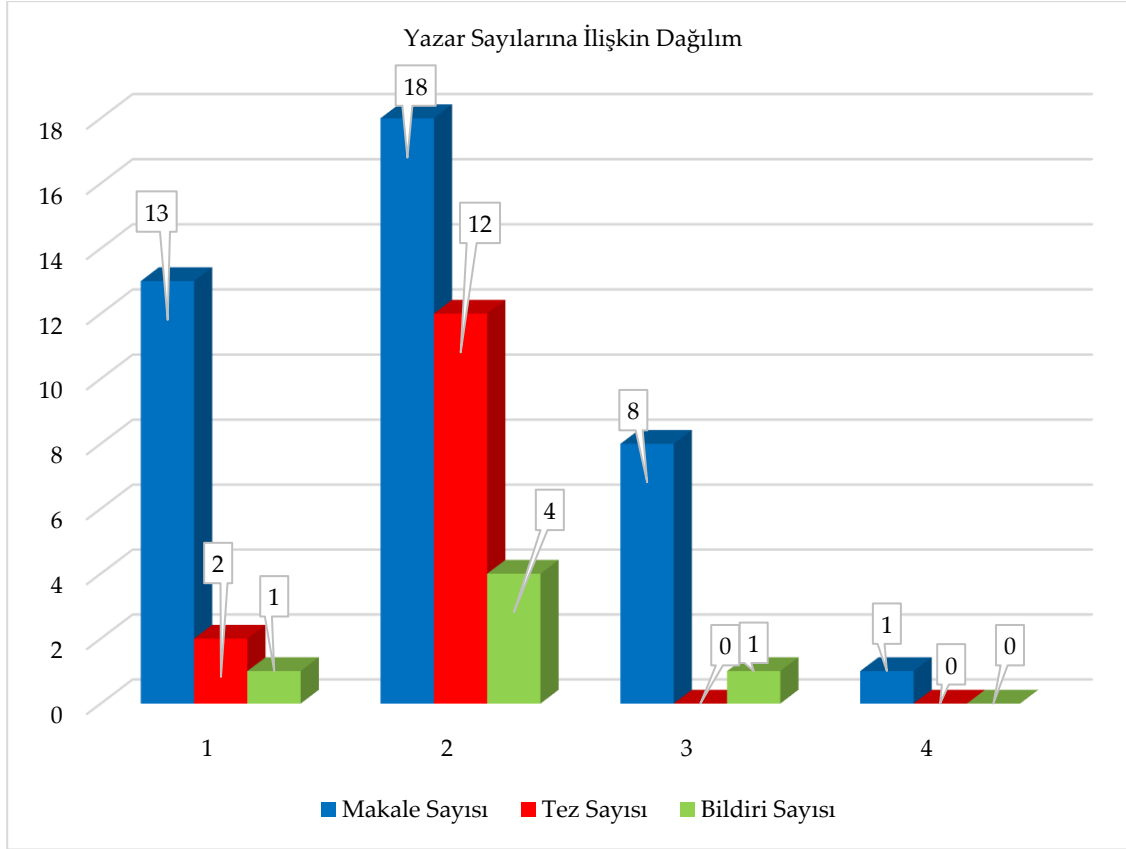
Şekil 2’de “Hüzün Turizmi” alanında gerçekleştirilen çalışmaların, kavramsal ve görgül olma durumuna ilişkin bir değerlendirme yapılmış, benzer yöntemler bir başlık altında tasniflenmiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmalar türlerine göre incelendiğinde; alan yazında yer alan 40 makale (%67,5) ve bildirilerin çoğunlukla kavramsal; tezlerin ise ağırlıklı olarak görgül yani ampirik olduğu tespit edilmiştir. Araştırma neticesinde hüzün turizmi çalışmalarının büyük çoğunluğunun kavramsal çalışmalardan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. Çalışmaların Araştırma, Veri Toplama ve Veri Analiz Yöntemine İlişkin Dağılımı

Çalışmanın Araştırma Türü	Veri Toplama Yöntemi	Veri Analiz Yöntemi	Makale Sayısı	Tez Sayısı	Bildiri Sayısı	Makale Yüzdesi	Tez Yüzdesi	Bildiri Yüzdesi
Nicel Yöntem	Anket	Betimsel İstatistik	2	6	0	5,0%	42,9%	0,0%
		Kestirimsel İstatistik	3	2	1	7,5%	14,3%	16,7%
Nitel Yöntem	Görüşme	Betimsel Analiz	2	1	0	5,0%	7,1%	0,0%
		İçerik Analizi	8	1	0	20,0%	7,1%	0,0%
	Gözlem	Betimsel Analiz	5	1	0	12,5%	7,1%	0,0%
		İçerik Analizi	0	1	0	0,0%	7,1%	0,0%
	Literatür Taraması	Betimsel Analiz	8	1	1	20,0%	7,1%	16,7%
		İçerik Analizi	12	1	4	30,0%	7,1%	66,7%
Toplam			40	14	6	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 2’de “Hüzün Turizmi” alanında gerçekleştirilen çalışmaların araştırma yöntemi, veri toplama yöntemi ve veri analiz yöntemine ilişkin değerlendirme yapılmış, benzer yöntemler bir başlık altında tasniflenmiştir. Araştırma neticesinde gerçekleştirilen bibliyometrik analizden hareketle Hüzün Turizmi alanına ilişkin çalışmaların büyük çoğunluğunda (%76,67 oranla) nitel araştırma yönteminin tercih edildiği, veri toplama yöntemlerinde ise literatür taramasının öne çıktığı görülmektedir. Bunu sırasıyla görüşme ve gözlem veri toplama yöntemi ile gerçekleştirilen çalışmalar izlemektedir. Çalışmaların veri analiz yöntemlerinde ise ağırlıklı olarak içerik analizinin tercih edildiği belirlenmiştir. Nicel/ anket veri toplama yöntemi ile gerçekleştirilen çalışmaların veri analiz yöntemlerinde ise (%47,9 oranla) ağırlıklı olarak betimsel istatistik tercih edilmiştir.

Şekil 3’te Hüzün Turizmi alanında gerçekleştirilen çalışmaların yazar sayılarına ilişkin bir değerlendirme yapılmıştır. Bu bağlamda incelenen 40 makalenin %45’ inin iki yazarlı olduğu, bu sırasıyla tek yazarlı çalışmalarının takip ettiği tespit edilmiştir.

Şekil 3. Çalışmaların Yazar Sayılarına İlişkin Dağılımı

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bibliyometri, istatistiksel analizlere dayanarak bilimsel çalışmaların karakteristik özelliklerinin incelenmesinde kullanılmaktadır. Bu şekilde akademik yayınların uluslararası atıf indekslerinde taranarak görüntülenmesiyle, hedeflenen alana ilişkin eksiklikler belirlenebilmektedir. Benzer hedef doğrultusunda bu araştırmada ulusal yazında 2000’li yıllar itibarı ile gelişim gösteren hüzün turizmi alanında yapılan çalışmalar, bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Analiz doğrultusunda incelenen çalışmalar, Türkiye’de ulusal ve uluslararası nitelikli akademik dergilerde “Hüzün Turizmi” alanına ilişkin Türkçe dilinde gerçekleştirilmiş araştırmalarla sınırlı tutulmuştur. Bir çalışmanın ise İngilizce dilinden çeviri olarak ulusal literatüre kazandırılmasından dolayı, bibliyometrik araştırmaya dahil edilmesi uygun görülmüştür. Araştırma için gerekli olan veriler “Google Akademik, TR Dizin ve Ulusal Tez Merkezi” ve Türkiye’deki kongrelerde konuyla ilgili yapılmış çalışmalardan elde edilmiştir.

Yapılmış olan bibliyometrik analizler çerçevesinde hüzün turizmine ilişkin ilk araştırmanın Kaya’nın (2006) tez türünde ortaya koyduğu “Ölüm Turizmi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’nı Ziyaret Eden Turistlerin Ziyaret Motivasyonlarını Anlamaya Yönelik Bir Araştırma ve Sonuçları” başlıklı çalışması ile başladığı görülmektedir. Alana dair yapılan çalışmalar 2016 yılına kadar çok kısıtlı şekilde seyrederken bu tarihten sonra ulusal alan yazınında hüzün turizmi kavramı daha yoğun şekilde incelenmeye başlamıştır. 2017 verilerine baktığımızda ise ortaya konulan çalışmaların makale, tez ve bildiri gibi farklı yayın türleri kapsamında

gerçekleşmeye başladığı görülmüştür. Bu durum akademik çerçevede hüznün turizmüne yönelik çalışmaların bilinirlik düzeyinin artmasıyla doğru orantılı olarak, son yıllarda ivme kazandığı yönündedir.

Çalışmaların anahtar kelimelerine ilişkin değerlendirme sonucunda ulaşılan 203 anahtar kelime WordArt programının yönlendirilmeye açık olmasından dolayı ilk önce Microsoft Excel’de manipülasyona yer vermeden analiz edilerek, kelime bulutunda tablolastırılmıştır. Anahtar kelimeler “savaş alanları turizmi”, “hüzün turizmi”, “hüzün turizmi destinasyonları”, “hüzün turizmi motivasyonları” şeklinde dört başlık altında toplanmış, analiz sonucunda “savaş alanları turizmi” başlığının ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Ayrıca Türkiye’deki hüzün turizmi destinasyonlarının savaş alanlarından oluşması, akademik çalışmaları bu doğrultuda etkilerken hüzün turizmi kavramına ilişkin yapılan tanımların da birbirinden farklılık göstermesine neden olmuştur. Kavramın daha çok “hüzün turizmi” şeklinde kullanılmaya başlanması Kılıç ve Akyurt (2011) tarafından alan yazına kazandırılan “Destinasyon İmajı Oluşturmada Hüzün Turizmi: Afyonkarahisar ve Başkomutan Tarihi Milli Parkı” adlı çalışma ile gerçekleşmiştir.

Çalışmaların kavramsal ve görgül olma durumlarına ilişkin değerlendirme sonucunda makale türündeki çalışmalar (%67,5) oranla kavramsal iken tezlerin (%21,4), bildirilerin ise (%83,3) oranında kavramsal olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç makale ve bildiri türünde ortaya konulan çalışmaların ağırlıklı olarak kavramsal olduğunu, ampirik çalışmaların ise makale ve bildirilerde tezlere nispeten daha az çalışıldığını göstermektedir. Ayrıca hüzün turizmi alanının güncel olması, kavramsal çalışmaların sıklıkla tercih edilmesinin bir nedeni olarak gösterilebilir. Benzer şekilde tez türündeki çalışmaların sayılarının az olması ve belirli parametreler üzerinden ele alınması da bir başka neden olarak görülmektedir. Ayrıca çalışmada örneklem grubunun incelenmemesi de kısıtlılık kapsamında değerlendirilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle ilerleyen zamanlarda ampirik çalışmalarla literatürün genişletilmesi, hüzün turizmi alanı adına yeni perspektifler oluşturulmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Çalışmaların araştırma türü, veri toplama ve veri analiz yöntemlerine ilişkin değerlendirme sonucunda en fazla benimsenen araştırma metodunun nitel olduğu görülürken makalelerde (%87,5), bildirilerde (%83,3) tezlerde (%42,6) oranında olduğu belirlenmiştir. Veri toplama yöntemi yoğunluğu sırası ile, literatür taraması, görüşme ve gözlem şeklindedir. Nitel yöntemle gerçekleştirilen çalışmaların veri analiz yönteminde ise ağırlıklı olarak (%45 oranla) içerik analizi; nicel metotla gerçekleştirilen çalışmaların veri analiz yöntemlerinde ise (%47,9 oranla) betimsel istatistik benimsenmiştir. Araştırma yöntemleri açısından hüzün turizminin nitel desen ve veri toplama yöntemlerine daha yatkın olarak görüldüğü, araştırmacıların nitel çalışmalar çerçevesinde derinlemesine bilgiler toplayarak çalışma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir.

Çalışmaların çok yazarlılık açısından yapılan değerlendirme sonucunda iki yazarlı çalışmalarda (%45) olan oranın tek yazarlı çalışmalarda (%32,5), üç yazarlı çalışmalarda ise (%20) olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuç hüzün turizmi alanının

ağırlıklı olarak çok yazarlı çalışmalardan oluştuğunu, tezlerden çok makale ve bildiri yönlü çalışmaların daha fazla yapıldığını göstermektedir.

Hüzün turizmi bibliyometrisi üzerine yapılmış olan bu çalışma hem hüzün turizmi hem de hüzün turizmi bibliyografyası üzerine çalışmayı planlayan araştırmacılara şu önerileri sunmaktadır:

- Hüzün turizmi alanında bibliyometrik çalışmalarda incelenen veri tabanlarının genişliği ve ele alınan değişkenlerin çokluğu bu alandaki eksiklikleri ve sorunları görme hususunda ortaya konan resmi daha büyük bir şekilde yeniden inşa edebilir. Bu kapsamda ulusal ya da uluslararası nitelikli diğer veri tabanlarının konuya dahil edilmesi ve incelenen verilerin zenginleştirilmesi, hüzün turizminin daha iyi anlaşılmasına fayda sağlayacak bir çerçevenin oluşmasına yardımcı olacaktır.
- Hüzün turizmi üzerine çalışan araştırmacılar ise öncelikli olarak kavramsal açıdan İngilizce kelime ve tamlamalardan ziyade Türkçe kullanıma önem vermeleri bu kapsamda “hüzün turizmi” tanımlamasını kullanmaları önerilmektedir. Bilimsel açıdan dil birliğinin sağlanması bu alanda yapılacak çalışmaların takibini kolaylaştıracığı gibi Türkçe’nin korunması hususunda da bu konu oldukça önemlidir. Öte yandan bu alanda yapılan çalışmaların nitel ağırlıklı seyretmesi, nicel yönlü çalışmaların eksikliğini ortaya çıkartıcı bir durumu da işaret etmektedir. Araştırmacılar hüzün turizmi üzerine daha geniş ölçekteki örneklemeleri kapsayan nicel yönlü çalışmalara yönelmeleri bu alanda daha geniş bir geçerlik-güvenilirlik sağlayacak verilere ulaşmaya yardımcı olacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Teşekkür: Katkılarından dolayı hakemlere teşekkür ederiz.

Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Güncel Turizm Araştırmaları

Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dâhil olmuşlardır.

Etik Kurul Onayı: Çalışma kamuya açık ikincil verilerin kullanılmasıyla oluşturulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı: 1. Yazar Katkı Oranı: %60; 2. Yazar Katkı Oranı: %40.

Veri Kullanılabilirlik Beyanı: Araştırma verileri paylaşılmamıştır.

KAYNAKÇA

Aksöz, E. O. ve Yücel, E. (2020). Engelli turizmi alanındaki lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 388- 404.

Aktaş Alan, A. ve Şen, Ö. (2020). Gastronomi temalı festivaller üzerine yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 132- 144.

- Akyurt Kurnaz, H. ve Kılıç, B. (2020). *Hüzün Turizmi Alt Disiplinler ve Türkiye Destinasyonundan Seçmeler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Akyurt Kurnaz, H., Çeken, H. ve Kılıç, B. (2013). Hüzün turizmi katılımcılarının seyahat motivasyonlarının belirlenmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 57- 73.
- Alaeddinoğlu, F. ve Aliagaoglu, A. (2007). Savaş alanları turizmine tipik bir örnek: büyük taarruz ve başkomutan tarihi milli parkı. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 215- 225.
- Amujo, O. C. ve Otubanjo, O. (2012). Leveraging rebranding of “unattractive” nation brands to stimulate post-disaster tourism. *Tourist Studies*, 12(1), 87- 105.
- Andorno, R. (2013). Nonphysician-assisted suicide in switzerland. *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics*, 22, 246- 253.
- Annadurai, K., Danasekaran, R. ve Mani, G. (2013). Euthanasia: right to die with dignity. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 3(4), 477- 478.
- Atay, L. ve Yeşildağ, B. (2010). Savaş alanları ve turizmi. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(2), 65- 72.
- Ayaz, N. ve Türkmen, B.M. (2018). Yöresel yiyecekleri konu alan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 2(1), 22- 38. DOI: 10.32958/gastoria.411345.
- Aydın, B. (2017). Yükseköğretim kurulu tez merkezinde (yöktez) yiyecek içecek işletmeciliği alanında kayıtlı bulunan tezlerin bibliyometrik analizi. *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 2(1): 23- 38.
- Badulescu, D. ve Badulescu, A. (2014). Medical tourism: between entrepreneurship opportunities and bioethics boundaries: narrative review article. *Iranian Journal of Public Health*, 43(4), 406- 415.
- Bao, J. (2002). Tourism geography as the subject of doctoral dissertations in china, 1989-2000, tourism geographies, 4(2), 148- 152.
- Barrios, M., Borrego, A., Vilaginés, A., Ollé, C. ve Somoza, M. (2008). Turizm üzerine psikolojik araştırmaların bibliyometrik bir çalışması. *Scientometrics*, 77 (3), 453- 467.
- Bayram, E. G., Bayram, A. T., ve Kaçar, E. (2017). Sürdürülebilir Turizm: Bibliyometrik Analiz. 1.International Sustainable Tourism Congress / November 23-25 2017, Kastamonu, Turkey.
- Birdir, K., Dalgıç, A., Güler, A., Kayaalp, Y. (2015). Hüzün turizmi: gelibolu yarımadası tarihi milli parkı'nı ziyaret eden yabancı turistlerin deneyimleri. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(4), 12- 23.
- Blom, T. (2000). Morbid tourism- a postmodern market niche with an example from althorp. *Norsk Geografisk Tidsskrift- Norwegian Journal of Geography*, 54(1), 29- 36.
- Borgman, C., L. ve Furner, J. (2002). Scholarly communication and bibliometrics. *Annual Review of Information Science and Technology*. 36, 2- 45.
- Bowen, D. ve Clarke, J. (2009). Contemporary Tourist Behaviour: *Yourself and Others and Tourists*, Londra: CABI.

- Bristow, R. S ve Newman, M. (2005). Myth Vs. Fact: An Explarationof Fright Tourism. *Proceedings Of The 2004 Northeastern Recreation Research Symposium*, 215- 221.
- Broadus, R. N. (1987). Toward a definition of “bibliometrics”. *Scientometrics*, 12(5-6), 373- 379.
- Cantrell, F. L., Nordt, S., McIntyre, I. ve Schneir, A. (2010). Death on the doorstep of a border community–intentional self-poisoning with veterinary pentobarbital. *Clinical Toxicology*, 48 (8), 849- 850.
- Cheng, M., Edwards, D., Darcy, S. ve Redfern, K. (2018). Macera turizmi literatürünün gözden geçirilmesine yönelik üç yöntemli bir yaklaşım: Bibliyometrik analiz, içerik analizi ve nicel sistematik literatür taraması. *Otelcilik ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 42 (6), 997-1020.
- Clarke, L. B. (2010). Always Already again: trauma tourism and the politics of memory culture. *Encounters*, 1,65- 79.
- Çetinkaya Bozkurt, Ö. ve Çetin, A. (2016). Girişimcilik ve kalkınma dergisi’nin bibliyometrik analizi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11(2), 229- 263.
- Çetinsöz, B. C. (2017). Karanlık (Dark) Alanları Ziyaret Eden Yerli Turistleri Motive Eden Etmenler: Ankara Ulucanlar Cezaevi Müzesine Yönelik Bir İçerik Analizi. II. *Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, Alanya.
- Çoban, Ö., Dilek, S. E. ve Harman, S. (2017). İntihar bir turizm türü olarak değerlendirilebilir mi?. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 7(1), 137- 151.
- Dale, C., ve Robinson, N. (2011). *Dark Tourism*. In Robinson P., Heitmann Si. and Dieke P. (Eds.) research Themes for Tourism, (205- 217), UK: CAB International
- Dann, G. (1998). The dark side of tourism, etudes et rapports, serie I. aix-en-provence: *centr. International de Recherches et d’Etudes Touristiques*.
- Dann, G., Ve Seaton, A. V. (2001). *Slavery, Contested Herigate And Thanatourism*. HEY: Haworth Hospitalty Press.
- Doğaner, S. (2006). Savaş ve turizm: troya ve gelibolu savaş alanları. *Türk Coğrafya Dergisi*, 46, 1- 21.
- Duman, M. A. (2020). Katharsis kavramının modern ve klasik anlamda mukayesesi iç çelişkileri ve kathartik genişletme. *Türk Dili*, 69 (817), 74.
- Dunkley, R., Morgan, N. ve Westwood,S. (2011). Visiting the trenches: exploring meanings and motivations in battlefield tourism. *Tourism Management*, 32 (4), 860- 868.
- Düşmezkalender, E. ve Metin, M. (2019). Alternatif turizme yönelik bibliyometrik bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22 (2), 813-824.
- Dyer, C. (2003). Swiss parliament may try to ban “suicide tourism”. *BMJ: British Medical Journal*, 326 (7383), 242.
- Egghe, L. ve Rousseau, R. (1990). *Introduction to informetrics: quantitative methods in library, Documentation and Information Science*, Elsevier Science Publishers.
- Evren, S. ve Kozak, N. (2014). Bibliometric analysis of tourism and hospitality related articles published in Turkey. *An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 25(1), 61- 80.

- Foley, M. ve Lennon, J. J. (1996). JFK and dark tourism: a fascination with assassination. *International Journal Of Heritage Studies*, 2(4), 198- 211.
- Foley, M. ve Lennon, J. J. (1997). Dark tourism– an ethical dilemma. *Hospitality, Tourism And Leisure Management: Issues In Strategy And Culture*, 153-164.
- Gauthier, S., Mausbach, J., Reisch, T. ve Bartsch, C. (2014). Suicide tourism: a pilot study on the Swiss phenomenon. *Journal of Medical Ethics*, 1- 7.
- Hajduk, S. (2017). Bibliometric analysis of publications on city logistics in international scientific literature. *Procedia Engineering*, 182, 282- 290.
- Hall, Michael C. (2011). Publish and perish? bibliometric analysis, journal ranking and the assessment of research quality in Tourism. *Tourism Management*, 32(1), 16- 27.
- Higginbotham, G. (2011). Assisted- suicide tourism: is it tourism? *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 6(2), 177- 185.
- Hood, W. W. ve Wilson, C. S. (2001). The literature of bibliometrics scientometrics and informetrics. *Scientometrics*, 52(2), 291- 314.
- Hussain, A., Fatima, N. ve Kumar, D. (2011). Bibliometric analysis of the 'electronic library' journal (2000- 2010). *Webology*, 8(1), 1- 11.
- Huxtable, R. (2009). The suicide tourist trap: compromise across boundaries. *Journal of Bioethical Inquiry*, 6(3), 327- 336.
- İnce, M., Gül, H. ve Bozyiğit, S. (2017). Türkiye’de turizm pazarlaması konusunda yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi: 1990-2016. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(5), 113- 130.
- Jafari, J. ve Aaser, D. (1988). Tourism as the subject of doctoral dissertations. *Annals of Tourism Research*. 15(3), 407- 429.
- Johnston, T. ve Mandelartz, P. (2016). Introduction. In T. Johnston, and P. Mandelartz(eds.), *Thanatourism: Case studies in travel to the dark side*. Oxford: Goodfellow.
- Kama, S., Akoğlan Kozak, M. (2016). “Dark (Hüzün) Turizmi Mekânı Olarak Çanakkale”. *VIII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 28 Nisan – 01 Mayıs 2016, Nevşehir.
- Kaya, O. (2006). Ölüm Turizmi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’nı Ziyaret Eden Turistlerin Ziyaret Motivasyonlarını Anlamaya Yönelik Bir Araştırma ve Sonuçları, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Çanakkale.
- Kılıç, B. ve Akyurt, H. (2011). Destinasyon imajı oluşturmada hüznün turizmi: afyonkarahisar ve başkomutan tarihi milli parkı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 209- 232.
- Kılıç, B., ve Sop, S. A. (2011). Hüznün turizmi, katarsis ve alternatif katarsistik bir destinasyon örneği olarak san jose madeni. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 8(3).
- Knudsen, T. (2011). Thanatourism: witnessing difficult pasts, *Tourist Studies*, 11(1), 55-72.
- Kozak, M. A., ve Bahçe, A. S. (2012). *Özel İlgi Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N. (1996). *Türkiye Turizm Tezleri Bibliyografyası (1952-1995)*. Ankara.

- Lewis, P. (2011). Informal legal change on assisted suicide: the policy for prosecutors. *Legal Studies*, 31(1), 119- 134.
- Lippard, L. (1999). *On The Beaten Track: Tourism. Art And Place*. New York Press.
- Lunt, N. ve Jin, K. N. (2013). Developments in medical tourism. *China Health Review*, 4(4), 12-19.
- Masoud, F., Alireza, J., Mahmoud, K. ve Zahra, A. (2013). A Systematic Review of Publications Studies on Medical Tourism. *Journal of Education And Health Promotion*, 2(51).
- Meyer- Arendt, K. J. (2000). Commentary: Tourism Geography as The Subject of North American Doctoral Dissertations and Master's Theses 1951– 98, *Tourism Geographies: An International Journal of Tourism Space, Place and Environment*, 2, 140- 156.
- Meyer- Arendt, K. J. ve Justice, C. (2002). Tourism as the subject of north american doctoral dissertations. 1987– 2000 *Annals of Tourism Research*, 29, 1171- 1174.
- Miles, W. F. (2002). Auschwitz: museum interpretation and darker tourism, *Annals Of Tourism Research*, 29(4), 1175- 1178.
- Miller, D. S. ve Gonzalez, C. (2013). When death is the destinations: the business of death tourism- despite legal and social implications. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 7(3), 293- 306.
- Minić, N. (2012). Development of dark tourism in the contemporary society, *Зборник Радова Географског Института" Јован Цвијић" САНУ*, 62(3), 81-103.
- Moed, H.F., Luwel, M. ve Nederhof, A. J. (2002). Towards research performance in the humanities. *Library Trends*, 50(3), 498- 520.
- Müller-Busch, H. C., Oduncu, F. S., Woskanjan, S. ve Klaschik, E. (2005). Attitudes on euthanasia, physician-assisted suicide and terminal sedation- a survey of the members of the German association for palliative medicine. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 7(3), 333- 339.
- Nergiz, G. H. (2014). Türkiye’de Lisansüstü Turizm Tezlerinin Bibliyometrik Profili (1990-2013). VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, Kuşadası, Aydın (04- 05 Nisan).
- O'Neill, S. (2002). Soham pleads with trippers to stay away, *Daily Telegraph*, 27.
- Powell, R. ve Iankova, K. (2016). Dark london: dimensions and characteristics of dark tourism supply in the uk capital. *Anatolia*, 27(3), 339- 351.
- Preece, T. ve Price, G. (2005). Motivations of participants in dark tourism: A case study of port Arthur, tasmania C. Ryan, S. Page, M. Aitken (Eds.), *Taking tourism to the limits: issues, vconcepts and managerial perspectives*, Elsevier, Oxford, 191- 197.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal Of Documentation*, 25(4), 348- 349.
- Rob, E. M. (2009). Violence and recreation: vacationing in the realm of Dark Tourism. *Anthropology and Humanism*, 34(1), 51- 60.
- Robb, E. M. (2009). Violence and recreation: vacationing in the realm of dark tourism.

Anthropology and Humanism, 34(1), 51- 60.

- Rojek, C. (1991). *Ways Of Escape: Modern Transformations of Leisure and Travel*, (Ph.D Thesis), Glasgow: University Of Glasgow Department Of Sociology.
- Ruhanen, L., Weiler, B., Moyle, B.D ve McLennan, CLJ (2015). Sürdürülebilir turizm araştırmalarında eğilimler ve modeller: 25 yıllık bir bibliyometrik analiz. *Sürdürülebilir Turizm Dergisi*, 23(4), 517- 535.
- Sánchez, A. D., Del Río, M. D. L. C. ve García, J. Á. (2017). Bibliometric analysis of publications on wine tourism in the databases scopus and wos. *European Research on Management and Business Economics*, 23(1), 8- 15.
- Seaton, A. V. (2000). Another weekend away looking for dead bodies: battlefield tourism on the somme and in flanders. *Tourism Recreation Research*, 25(3), 63- 77.
- Seaton, A.V. (1996). Guided by the dark: from thanatopsis to thanatourism, *International Journal of Heritage Studies*, 2(4), 234- 244.
- Sengupta, I. N. (1992). Bibliometrics, informetrics, scientometrics and librametrics: an overview. *Libri*, 42(2), 75.
- Sharpley, R. (2005). *Travels to the Edge of Darkness: Towards a Typology of "Dark Tourism"*. Aicken, M., Page, S. J. ve Ryan, C. (eds.). *Taking Tourism to the Limits: Issues, Concepts and Managerial Perspectives* (Advances in Tourism Research), Routledge, UK, 215-226.
- Slayton, L. Sharon. (2006). "Ground Zero- Tragedy, Terror, and Grief Tourism." Erişim Adresi: <http://www.grief-tourism.com/ground-zero-tragedy-terror-and-grief-tourism/> Erişim Tarihi: 17.07.2021.
- Smith, N. ve Croy, G. W. (2005). Presentation of dark tourism: te wairoa the buried village. *Taking Tourism To The Limits*, London: Elsevier, (223-238).
- Smith, V. L. (1998). War and tourism: an american ethnography. *Annals of Tourism Research*, 25(1), 202- 227.
- Srinivas, R. V. (2009). Exploring the potential for American death tourism. *Michigan State University College of Law Journal of Medicine and Law*, 13(1), 91- 122.
- Stone, P. R. (2006). A dark tourism spectrum: towards a typology of death and macabre related tourist sites, attractions and exhibitions, *Tourism: an International Interdisciplinary Journal*, 54(2), 145- 160.
- Stone, P. ve Sharpley, R. (2008). Consuming dark tourism: a thanatological perspective. *Annals of Tourism Research*, 35(2), 574- 595.
- Strange, C. ve Kempa, M. (2003). Shades of dark tourism: alcatraz and robben island. *Annals Of Tourism Research*, 30(2), 386- 405.
- Şahin, S. ve Acun, A. (2015). Turist rehberliği alanının bibliyometrik profili (ulusal turizm kongreleri bildirileri). *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (34), 213- 234.
- Tarlow, P. (2005). Dark Tourism: The Appealing Dark Side Tourism and More. In M. Novelli, ed. *Niche Tourism: Contemporary Issues, Trends and cases*, 47-57, Oxford: Elseiver.
- Tekin, Ö. A. (2016). Türkiye'deki lisansüstü turizm tezlerinde odaklanılan konular: 1984-2015. *Journal of Alanya Faculty of Business/Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 8(2).

- Toksöz, D. ve Birdir, K. (2016). Turizm Alanyazında Kültürel Mirasla İlgili Çalışmaların Bibliyometrik Profili (2006 -2015). In *1st International East Mediterranean Tourism Symposium*.
- Tunalı, İ. (1993). *Poetika (Çeviri)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Turan, A. (2014). Turizm Konulu Yüksek Lisans Tezlerinin Bibliyometrik Özellikleri (1984-2013). *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, Kuşadası, Aydın (04-05 Nisan), 3-15.
- Turri, M. G. (2015). Aktarım ve katharsis, freud'dan aristoteles'e. *Uluslararası Psikanaliz Dergisi*, 96 (2), 369- 387.
- Wilson, J. Z. (2004). Dark tourism and the celebrity prisoner: front and back regions in representations of an Australian historical prison. *Journal of Australian Studies*, 28 (82), 1- 13.
- Yersüren, S. ve Özel, Ç. H. (2020). Boş zaman ve rekreasyon konulu tezler üzerine bibliyometrik bir çalışma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1139- 1159.
- Yıldız, Z., Yıldız, S. ve Aytemiz, L. (2015). Kara turizm, terör turizmi ve türkiye potansiyeli. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 390- 407.
- Yılmaz, C. (2009). Tarihi Sinop kalesi cezaevi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 1- 16.
- Yırık, Ş. ve Seyitoğlu, F. (2014). Hüzün Turizmi ve Mabetleşme Süreci Kapsamında Sarıkamış. *15. Ulusal Turizm Kongresi*, 754- 765.